

**НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ НАУК УКРАЇНИ
РАДА ПО ВИВЧЕННЮ ПРОДУКТИВНИХ СИЛ УКРАЇНИ**

УДК 330.16:637.5

Бриштїна Вікторія Вікторівна

**ЕКОНОМІКО-ЕКОЛОГІЧНІ ПРОБЛЕМИ
ЕФЕКТИВНОГО РОЗВИТКУ
М'ЯСОПРОМИСЛОВОГО ВИРОБНИЦТВА
(на матеріалах Київського регіону)**

08.08.01- економіка природокористування
і охорони навколишнього середовища

**Автореферат
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата економічних наук**

КИЇВ – 2002

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана у Раді по вивченню продуктивних сил України Національної Академії наук України

Науковий керівник: доктор економічних наук, професор,

академік Української академії аграрних наук,
заслужений діяч науки і техніки України

Борщевський Петро Прокопович,
Рада по вивченню продуктивних сил України
Національної академії наук України,
заступник голови з наукової роботи.

Офіційні опоненти:

доктор економічних наук, професор **Олійник Ярослав Богданович,** Київський національний університет ім. Т. Шевченка, завідувач кафедри економічної і соціальної географії;

кандидат економічних наук, доцент **Рогач Світлана Михайлівна,** Національний аграрний університет Кабінету Міністрів України, доцент кафедри аграрної економіки.

Провідна установа:

Сумський національний аграрний університет Міністерства аграрної політики України,
кафедра економіки природокористування і охорони довкілля, м. Суми.

Захист відбудеться 20 травня 2002 року о 14 год. 30 хв. на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 26.160.01 в Раді по вивченню продуктивних сил України НАН України за адресою: 01032, м. Київ, бульвар Тараса Шевченка, 60.

З дисертацією можна ознайомитися у бібліотеці Ради по вивченню продуктивних сил України Національної академії наук України за адресою: 01032, м. Київ, бульвар Тараса Шевченка, 60.

Автореферат розісланий 16 квітня 2002 року.

Вчений секретар

спеціалізованої вченої ради,

доктор економічних наук, професор

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

С.І.Бандур

Актуальність теми. У визначеній стратегії економічного і соціального розвитку України на початок ХХІ століття ключовим напрямом її реалізації означено курс економічного зростання, забезпечення впровадження якого в усіх сферах економіки може бути здійснено за умови досягнення докорінного підвищення ефективності використання, відтворення та збереження природного, трудового, виробничого, інтелектуального та інших ресурсних потенціалів і охорони навколишнього середовища. Це надає особливого значення проведенню наукових досліджень економіко-екологічних проблем ефективності розвитку як економіки країни та її регіонів в цілому, так і окремих їх сфер, міжгалузевих комплексів, підкомплексів і виробництв у перехідних умовах формування ринкових економіко-екологічних відносин. В структурі економіки України та її регіонів особливе місце займає агропромисловий комплекс, його сфери, продуктові підкомплекси і агропромислові

виробництва, економіко-екологічна ефективність розвитку яких характеризується довгостроковою сталою тенденцією різкого зниження її рівня. Ця тенденція є характерною для всіх складових агропромислового комплексу країни. Причому вона притаманна як економічному, так і екологічному аспектам ефективності розвитку продуктивних підкомплексів, галузей і виробництв регіональних агропромислових комплексів, у тому числі м'ясопромислового виробництва.

Дисертаційне дослідження економіко-екологічних проблем ефективного розвитку м'ясопромислового виробництва в Україні, у тому числі в Київському регіоні, має особливе значення. Воно сприяє приращенню наукових знань в області економіки природокористування і охорони навколишнього середовища як галузі економічної науки.

Проблемам економіко-екологічної ефективності розвитку м'ясопромислового виробництва присвячено роботи відомих вітчизняних науковців, зокрема О.Ф.Балацького, П.П.Борщевського, В.Г.В'юна, Т.П.Галушкіної, В.Д.Гончарова, Б.М.Данилишина, Л.В.Дейнеко, В.Д.Деречина, А.С.Лисецького, І.І.Лукінова, Л.Г.Мельника, Є.В.Мішеніна, В.В.Немченко, Я.Б.Олійника, В.О.Паламарчука, О.М.Паламарчука, П.П.Руснака, П.Т.Саблука, В.М.Трегобчука, С.К.Харічкова, О.М.Царенка, О.М.Шпичака, І.Д.Якушика та ін. Водночас більшість з них досліджували їх за умов директивного управління розвитком цього виробництва. Як правило, вони не торкалися вивчення, узагальнення і вирішення еколого-економічних проблем ефективного розвитку м'ясопромислового виробництва в умовах ринкових трансформацій.

Викладеним вище визначається актуальність теми запропонованого дисертаційного дослідження, яке спрямоване на розробку та обґрунтування наукових і практичних засад докорінного підвищення економіко-екологічної ефективності розвитку м'ясопромислового виробництва в Київському регіоні.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційна робота пов'язана з планами наукових досліджень Ради по вивченню продуктивних сил України НАН України, зокрема за темами фундаментальних досліджень 3.1.5.58 “Прогноз розвитку і розміщення продуктивних сил України на тривалу перспективу” – номер державної реєстрації 0100V000089 і 3.1.5.59 “Дослідження природно-ресурсного потенціалу та перспектив економічного та соціального розвитку України (регіональний розріз)” – номер державної реєстрації 0199V003691, в межах яких автором зроблена оцінка використання природних ресурсів у м'ясопромислового виробництві.

Дисертаційна робота спрямована на виконання державних програм наукових досліджень, що провадяться в Україні по лінії Міністерства освіти і науки, зокрема за темами, що виконувалися в Раді по вивченню продуктивних сил України НАН України: 8.4/116 “Наукові основи економічної оцінки раціонального використання, відтворення та охорони природних ресурсів в агропромисловому комплексі” і 01.01./06437

“Розробка моделі сталого економічно збалансованого розвитку продовольчого комплексу”, в яких автору належать пропозиції щодо оцінки та підвищення ефективності використання природних ресурсів у м'ясопромислового виробництві.

Дисертаційна робота виконана в руслі завдань, що визначені Постановою Верховної Ради України від 5 березня 1998 року № 188/98-ВР “Про Основні напрями державної політики України у галузі охорони довкілля, використання природних ресурсів та забезпечення екологічної безпеки”, постанов і розпоряджень Кабінету Міністрів України щодо реалізації “Основних напрямів державної політики України у галузі охорони довкілля, використання природних ресурсів та забезпечення екологічної безпеки”. Вона зв'язана з пріоритетними напрямками розвитку науки і техніки в Україні

на сучасному етапі, які затверджені Верховною Радою України.

Мета і задачі дослідження. Мета дисертаційного дослідження полягає у розробці та обґрунтуванні цілісної системи ефективного економіко-екологічного розвитку м'ясопромислового виробництва на основі забезпечення раціонального використання, відтворення і збереження природних і виробничих ресурсів та охорони навколишнього середовища.

Для досягнення зазначеної мети поставлені та вирішувалися такі задачі:

- теоретико-методологічне обґрунтування економіко-екологічної цілісної системи ефективного розвитку м'ясопромислового виробництва;
- визначення методичних засад оцінки економіко-екологічної ефективності розвитку м'ясопромислового виробництва;
- кількісна та якісна оцінка тенденцій і закономірностей динаміки економічної та екологічної ефективності розвитку м'ясопромислового виробництва в Київському регіоні в умовах проведення ринкових трансформацій;
- визначення резервів зростання економічної та екологічної ефективності розвитку м'ясопромислового виробництва в регіоні;
- **обґрунтування основних напрямів та шляхів забезпечення раціонального природокористування та екологізації м'ясопромислового виробництва в регіоні.**

Об'єкт дослідження – процеси розвитку м'ясопромислового виробництва Київського регіону як територіально визначеної цілісної природної економіко-екологічної підсистеми, що суттєво впливає на економіку природокористування та охорону навколишнього середовища в умовах здійснення ринкових трансформацій.

Предмет дослідження – економіко-екологічні проблеми ефективності функціонування м'ясопромислового виробництва регіону в перехідних умовах, вирішення яких спрямовано на забезпечення раціонального використання, відтворення і збереження природного і виробничого ресурсних потенціалів та охорони навколишнього середовища.

Методи дослідження. Методологічною основою проведеного дисертаційного дослідження стали фундаментальні положення економічної теорії, новітні досягнення економіки природокористування і охорони навколишнього середовища. Для вирішення поставлених завдань у дисертації використані наступні методи дослідження: системно-структурного та абстрактно-логічного підходу – в процесі формування теоретико-методологічних засад визначення економіко-екологічної ефективності розвитку м'ясопромислового виробництва та основних компонентних складових раціонального природного і виробничого ресурсокористування та охорони навколишнього середовища у цьому продуктовому підкомплексі; порівняльний та метод групувань – при визначенні економіко-екологічної ефективності розвитку м'ясопромислового виробництва та виявлення і використання резервів її підвищення в регіоні; експертних оцінок та балансовий – при обґрунтуванні основних напрямів і шляхів гармонійного розвитку, визначенні економіко-екологічного ефекту від впровадження новітніх досягнень науки, техніки, технології і організації у м'ясомолочному виробництві; економіко-статистичні та економіко-математичні – при визначенні економіко-екологічної ефективності розвитку м'ясопромислового виробництва, виявленні резервів та обґрунтуванні основних напрямів і шляхів її зростання в умовах проведення ринкових трансформацій.

Наукова новизна одержаних результатів. Найбільш суттєвими результатами дисертаційного дослідження, які мають наукову новизну, є такі:

- подальший розвиток теоретико-методологічних засад визначення сутності і змісту

екологізації та економіко-екологічної ефективності розвитку м'ясомолочного виробництва. Зокрема, авторське тлумачення економіко-екологічної ефективності відрізняється від існуючих тим, що вона визначається як співвідношення отриманого економічного ефекту від розвитку цього виробництва, зменшеного на величину збитків від нерационального природокористування і забруднення навколишнього середовища, до сукупних витрат живої та уречевленої праці;

- розробка класифікації основних складових раціонального природокористування і охорони навколишнього природного середовища, яка на відміну від існуючих включає складові, пов'язані з вирощуванням сировини, її переробкою та реалізацією і споживанням м'ясних продуктів, які виробляються м'ясопромисловим продуктивним підкомплексом;
- удосконалення методичних підходів до визначення економіко-екологічної ефективності розвитку м'ясопромислового продуктового виробництва, які більш комплексно враховують критерії та показники, що характеризують економіко-екологічний розвиток цього виробництва;
- кількісний та якісний виміри основних тенденцій динаміки економіко-екологічної ефективності розвитку м'ясопромислового виробництва в Київському регіоні на сучасному етапі, їх порівняльна оцінка, виявлення невикористаних наявних резервів та шляхів її зростання в перспективі;
- розробка цілісної системи гармонійного розвитку м'ясопромислового виробництва як складної міжгалузевої продуктової системи, реалізація якої сприятиме підвищенню рівня економіко-екологічної ефективності її функціонування;
- визначення основних напрямів і шляхів формування економіко-екологічної інноваційної моделі розвитку м'ясопромислового виробництва на основі вибору і впровадження ресурсозберігаючої техніки, технологій і організації виробничих процесів в усіх його ланках;
- рекомендації і пропозиції щодо удосконалення економічного механізму управління гармонійним розвитком м'ясопромислового виробництва, зокрема, щодо поліпшення його прогнозування, планування, програмування, стимулювання, впровадження яких сприятиме досягненню раціонального природокористування і охороні навколишнього середовища.

Практичне значення одержаних результатів полягає в розробці конкретних висновків і пропозицій, спрямованих на забезпечення екологічної безпеки і підтримання економічної рівноваги в Київському регіоні. Це дозволить озброїти практику управління новими науковими підходами щодо забезпечення гармонійного розвитку тваринництва як провідної галузі сільського господарства, м'ясної промисловості як вагомій галузі харчової промисловості і торгівлі м'ясними товарами як важливої складової ринку продовольчих товарів, які в сукупності формують і можуть забезпечити високу економіко-екологічну ефективність розвитку і функціонування цієї продуктової міжгалузевої підсистеми.

Окремі результати дисертаційної роботи використовуються Радою по вивченню продуктивних сил України НАН України (довідка № 25/192-4-12 від 11.04.2002 р.), на підприємствах м'ясопромислового комплексу Київщини (довідка № 21 від 16.03.2002 р. Сквирського заводу по виробництву м'ясокісткового борошна), Міністерством економіки та з питань європейської інтеграції України (довідка № 26-29/117 від 21.06.2001 р.), професорсько-викладацьким складом і студентами Академії державної податкової служби України в навчальному процесі (довідка № 1574 від 18.06.2001 р.) та іншими установами й підприємствами.

Особистий внесок здобувача. Дисертаційна робота є результатом самостійного дослідження автора. Опубліковані наукові праці містять положення, висновки і пропозиції, які сформульовані особисто автором і відображають його конкретний особистий внесок у розвиток економіки природокористування і охорони навколишнього середовища як галузі економічної науки.

Із опублікованих наукових праць у співавторстві автором використані у дисертації тільки його власні ідеї та розробки. Це стосується наукових праць, які відображені у списку опублікованих праць за темою дисертації (пп. 1, 2, 3, 5, 7, 14, 15), внесок автора в яких зазначено в дужках.

Апробація результатів дисертації. Основні результати дисертаційної роботи апробовані Радою по вивченню продуктивних сил України НАН України, Міністерством економіки та з питань європейської інтеграції України, на окремих м'ясопромислових підприємствах Київщини, викладені у наукових публікаціях, доповідалися і отримали позитивну оцінку на 10 міжнародних, всеукраїнських і регіональних науково-практичних конференціях: “Трансформаційні процеси в господарстві регіонів Східної Європи” (м. Ірпінь, 10-12 вересня 1997р.); “Регіон в системі нових економічних і правових відносин” (м. Івано-Франківськ, 8-10 жовтня 1997 р.); “Проблеми та шляхи вдосконалення податкової системи України” (м. Ірпінь, 14-16 травня 1998 р.); “Регіональна політика України: наукові основи, методи, механізми” (м. Львів, 21-23 травня 1998р.); “Реформа фінансово-кредитної системи перехідної економіки: досвід, проблеми і перспективи” (м. Луцьк, 26-27 травня 1998 р.); “Сучасний стан, напрями відновлення та перспективи розвитку переробної і харчової промисловості” (м. Ужгород, 7 червня 1998 р.); “Проблеми активізації регіональної інвестиційної політики в сучасних умовах” (м. Дніпропетровськ, 17-18 лютого 2000 р.); “Податкова політика і міжбюджетні відносини” (м. Ірпінь, 1-2 грудня 2000 р.); “Суспільно-географічні проблеми розвитку продуктивних сил України” (м. Київ, 15-16 травня 2001 р.); “Проблеми теорії і практики соціально-економічної трансформації в Україні” (м. Одеса, 12-13 червня 2001р.).

Публікації. Основні положення, висновки і пропозиції дисертаційного дослідження опубліковані в 16 наукових працях, з них 4 – у фахових виданнях загальним обсягом 4,9 др. арк., з яких автору належать 3,9 др. арк.

Структура і обсяг дисертації. Дисертаційна робота складається із вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел, додатків. Повний обсяг дисертації становить 205 сторінок, у тому числі 15 таблиць, викладених на 15 стор., список використаних джерел із 175 найменувань – на 15 стор., 16 додатків – на 15 стор.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У першому розділі “Теоретико-методологічні основи визначення ефективного економіко-екологічного розвитку м'ясопромислового виробництва” обґрунтовано наукові засади забезпечення ефективного економіко-екологічного розвитку м'ясопромислового виробництва - розкрито сутність і зміст екологізації як парадигматичної позиції та економіко-екологічної ефективності його розвитку, основних компонентних структурних складових раціонального природокористування і охорони навколишнього середовища в м'ясопродуктовому виробництві, визначено й обґрунтовано методичні підходи до комплексної оцінки економіко-екологічної ефективності його функціонування.

У дисертації автором поглиблюється визначення екологізації як визначального процесу досягнення ефективного економіко-екологічного розвитку м'ясопромислового

виробництва на основі забезпечення раціонального використання, відтворення і збереження природних ресурсів, охорони навколишнього середовища і найменших витрат суспільної праці на кінцеві його результати - м'ясні продукти. Автор інтерпретує екологізацію м'ясопромислового продуктового підкомплексу як процес досягнення оптимальних обсягів виробництва м'ясної продукції при заданих параметрах залучення природних і виробничих ресурсів, забезпечення їх раціонального використання, відтворення і збереження, охороні навколишнього середовища на основі впровадження і використання новітніх досягнень науки, інформатики, техніки, технології, економіки і управління розвитком суспільного виробництва.

У дисертації показано, що екологізація ефективного розвитку м'ясопромислового виробництва сприяє задоволенню суспільних потреб в м'ясних продуктах з мінімальними витратами живої праці на їх виробництво, забезпечуючи раціональне використання, відтворення і збереження природних ресурсів і охорону навколишнього середовища. Економіко-екологічна ефективність розвитку м'ясопромислового виробництва визначається найбільш повною і ефективною переробкою м'яса худоби і птиці з досягненням максимального випуску високоякісних м'ясних продуктів при мінімальних суспільних витратах на їх виробництво і збереженні в оптимальному стані природного потенціалу і навколишнього середовища.

Забезпечення сталого економіко-екологічного розвитку м'ясопромислового виробництва потребує комплексного дослідження його основних структурних складових, системної оцінки їх впливу на забезпечення раціонального використання, відтворення і збереження природних, трудових, матеріальних і фінансових ресурсів та охорону навколишнього природного середовища. Виходячи з цього визначені основні складові сталого економіко-екологічного розвитку м'ясопромислового комплексу, якими є наступні: 1) ефективне вирощування сировинних ресурсів м'ясних продуктів; 2) ефективна переробка сировинних ресурсів на високоякісні м'ясні продукти; 3) ефективна реалізація м'ясних продуктів на внутрішньому і зовнішньому ринках.

У дисертації сформульовані та обґрунтовані методичні засади економіко-екологічної оцінки ефективності розвитку м'ясопромислового виробництва в ринкових умовах господарювання, наявність яких є вагомим інструментом управління його гармонійним функціонуванням на сучасному етапі.

Вирішення проблеми забезпечення сталого економіко-екологічного ефективного розвитку м'ясопромислового виробництва, як однієї з провідних ланок індустрії продовольства, пов'язане з діями багатьох чинників: тенденціями і закономірностями функціонування ринку м'яса і м'ясних продуктів; розвитком потреб населення на м'ясо і м'ясні продукти; пропозицією вітчизняних виробників м'яса і м'ясних продуктів.

Економіко-екологічна ефективність розвитку м'ясопромислового виробництва, на думку дисертанта, повинна визначатись системою показників, яка включає декілька їх груп, зокрема показники ефективності розвитку сировинної бази, виробництва та реалізації м'ясних продуктів. В структурі запропонованих показників виділяються показники економічного, екологічного та комплексного спрямування, які відображають економічні, екологічні та інтегровані економіко-екологічні аспекти ефективності розвитку м'ясного продуктового підкомплексу в цілому та його основних структурних складових - вирощування тваринництва м'ясного напрямку як його сировинної бази, переробки сировинних ресурсів в готові м'ясні продукти, реалізація і споживання м'ясних продуктів.

Система показників економіко-екологічної ефективності розвитку м'ясопромислового виробництва включає: 1) Показники ефективності розвитку сировинної бази - поголів'я худоби і птиці, виробництво м'яса у забійній вазі, продуктивність худоби і птиці,

собівартість і рентабельність виробництва м'яса у забійній вазі, реалізація м'яса у забійній вазі; 2) Показники ефективності розвитку переробки м'яса в готові м'ясні продукти - розмір виробничих потужностей підприємств м'ясної промисловості та рівень їх використання, обсяги виробництва м'ясних продуктів, їх реалізації і споживання, собівартості і рентабельності їх виробництва і продажу; 3) Показники екологічної ефективності – використання, відтворення і збереження природних та виробничих ресурсів, обсяги втрат і якості м'ясної продукції, охорони навколишнього середовища, вартісні індикатори екологічності розвитку м'ясопродуктового підкомплексу; 4) Показники зовнішньо-економічних відносин м'ясопромислового виробництва - обсяги експорту та імпорту м'ясних продуктів, виручка від експорту м'ясних продуктів, економічний ефект від реалізації м'ясних продуктів на зовнішніх ринках; 5) Показники задоволення потреб населення в м'ясних продуктах - обсяги споживання м'ясних продуктів, рівень задоволення фізіологічних потреб населення у них, калорійність споживання м'ясних продуктів в домогосподарствах.

У другому розділі “Економіко-екологічна ефективність розвитку м'ясопромислового виробництва в Київському регіоні” оцінені, узагальнені та висвітлені основні тенденції і закономірності динаміки економічної, екологічної та соціальної ефективності розвитку м'ясопромислового виробництва в столичному регіоні за останні десять років минулого століття в порівнянні з їх змінами в цілому по країні, виявлені і оцінені невикористані резерви їх зростання.

Всебічне узагальнення розвитку сировинної бази м'ясопромислового виробництва показало, що протягом тривалого періоду в регіоні діяла стабільна тенденція докорінного зменшення масштабів сировинного ресурсного потенціалу за чисельними основними показниками, що його характеризують в кількісному та якісному вимірі (табл. 1).

Узагальнюючими показниками економічної ефективності розвитку сировинної бази м'ясопромислового виробництва є показники собівартості і рентабельності виробництва м'ясних продуктів тваринництва, які характеризують витрати трудових, матеріальних, фінансових ресурсів на їх виробництво та прибутковість їх реалізації у відповідності з наявним попитом на них та їх пропозицію. В останні роки собівартість виробництва продукції тваринництва в Київському регіоні є досить високою, що є головною причиною її збитковості, що стверджують підсумкові показники питомих витрат на виробництво і реалізацію основних її видів.

Критеріальним показником економічної ефективності розвитку сировинної бази м'ясопромислового виробництва є показник рентабельності виробництва м'ясних сировинних ресурсів, який відображає у відсотках відношення отриманих прибутків або збитків до обсягу реалізованої продукції. Аналіз цього узагальнюючого показника економічної ефективності розвитку сировинної бази м'ясопромислового виробництва за останні роки свідчить про наявність сталої тенденції зростання рівня збитковості м'ясної продукції тваринництва. В 1990–2000 роках рентабельність виробництва сировинних ресурсів м'ясопромислового виробництва в Київському регіоні змінилася від прибутковості до збитковості у таких розмірах: великої рогатої худоби – з +24 % до –46,3 %, тобто на 70,3 процентних пункти; свиней – з +24,4 % до –43,9 %, або на 68,3 процентних пункти; овець – з +1,7 % до –53,8 %, або на 55,5 процентних пункти; птиці – з +17,6 % до –13,4 %, тобто на 31,0 процентних пункти.

Таблиця 1

Динаміка основних показників розвитку сировинної бази м'ясопромислового виробництва в Україні і Київському регіоні (у господарствах усіх категорій)

Показники	1990 р.	1991-1995 рр. (у середньому за рік)	1995 р.	1996-2000
-----------	---------	-------------------------------------	---------	-----------

рр. (у середньому за рік) 2000 р. 1991-2000 рр. (у середньому за рік)

Україна

Поголів'я худоби (тис. голів): великої рогатої худоби в т.ч. корови свині вівці та кози
 24623 8378 19427 8419 20995 7949 15280 6321 17557 7531 13144 4099 11969
 5893 9704 2239 9424 4958 7652 1875 16482 6921 12492 4280
 Виробництво м'яса (у забійній вазі, тис.т.) 4358 3043 2294 1810 1663 2427

Київський регіон

Поголів'я худоби (тис. голів): великої рогатої худоби в т.ч. корови свині вівці та кози
 1307,8 473,5 853,2 79,7 1078,7 423,4 776,7 71,5 849,6 373,4 700,1 63,2 643,6
 309,3 549,8 51,9 437,6 245,2 399,4 40,7 872,7 359,4 626,3 60,2
 Виробництво м'яса (у забійній вазі, тис.т.) 265,4 218,1 170,7 143,5 116,2 190,8

Київський регіон у відсотках до України

Поголів'я худоби (тис. голів): великої рогатої худоби в т.ч. корови свині вівці та кози
 5,3 5,7 4,4 0,9 5,1 5,3 5,1 1,1 4,8 4,9 5,3 1,5 5,4 5,2 5,7 2,3 4,6 4,9 5,2 2,1
 5,3 5,2 5,0 1,4
 Виробництво м'яса (у забійній вазі, тис.т.) 6,1 7,2 7,4 7,9 6,9 7,9

Порівняльний аналіз рівня рентабельності і збитковості виробництва продукції тваринництва в Київському регіоні підтверджує наявність тенденції більш ефективного розвитку цієї галузі в ньому порівняно з загальнодержавними показниками. Так, в 1990 р. рівень рентабельності виробництва окремих видів продукції тваринництва перевищив аналогічний показник в цілому по країні: по м'ясу великої рогатої худоби – на 3,4 процентних пункти, або на 16,5%; свиней – на 3,7 процентних пункти, або на 17,9%; птиці – на 0,6 процентних пункти, або на 3,5%; овець – меншим на 0,6 процентних пункти, або на 26,1%. В 1995 р. рівень збитковості виробництва тваринницької продукції в регіоні був меншим: по м'ясу великої рогатої худоби – на 9,5 процентних пункти, або на 48,0%; свиней – на 9,9 процентних пункти, або на 59,3%; овець – більшим на 12,5, або на 39,2%; птиці – більшим на 9,5 процентних пункти, або на 51,6%. У середньому за 1997–1999 роки рівень збитковості виробництва тваринницької продукції в регіоні був вищим порівняно з загальнодержавним показником у таких розмірах: по м'ясу великої рогатої худоби – на 0,3 процентних пункти, або на 0,5 %; свиней – на 2,4 процентних пункти, або на 4,6 %; овець – на 6,9 процентних пункти, або на 11,7 %.

Важливим чинником розвитку сировинної бази м'ясопромислового продуктивного підкомплексу є його територіальна організація, оптимізація якої сприяє досягненню ефективного використанню природних ресурсів і наявною трудового і виробничого потенціалу підприємств м'ясної промисловості.

Як показало дослідження, важливу роль у формуванні економіко-екологічної ефективності розвитку м'ясопромислового виробництва відіграє сфера переробки м'ясних сировинних ресурсів в готові м'ясні продукти та їх реалізації на ринках, тобто м'ясна промисловість і торгівля як сегменти, що виконують специфічні функції м'ясопромислового продуктового підкомплексу.

Кінцевими узагальнюючими показниками ефективності розвитку м'ясної промисловості є показники динаміки обсягів виробництва основних видів м'ясної продукції, їх собівартості і рентабельності та задоволення потреб внутрішнього і зовнішнього ринків у них. Порівняльна динаміка цих показників в Київському регіоні і Україні в цілому свідчить про те, що більшість з них в аналізованому часовому просторі характеризуються від'ємними значеннями (табл. 2).

Таблиця 2

Динаміка основних показників ефективності розвитку

м'ясної промисловості в Україні і Київському регіоні

Показник	Р о к и 2000 р. у % до		1990 р.		1995 р.	
	1990	1995	2000	1990 р.	1995 р.	
Україна 1. Виробництво продукції (тис.тонн):						
а) м'яса	2763	957	400	14,5	41,8	
б) ковбасних виробів			900	277	175	19,4 64,6
2. Рентабельність продукції, %			6,2	12,1	1,3	21,0 10,7
3. Споживання м'яса і м'ясних продуктів на одну особу, кг			68,2	38,9	32,5	47,7 83,5
4. Рівень задоволення потреб населення в м'ясі і м'ясних продуктах за фізіологічними нормами, %	82,2	46,9	39,2	47,7	83,5	
Київський регіон 1. Виробництво продукції (тис.тонн):						
а) м'яса	163	61	28	17,2	45,9	
б) ковбасних виробів			51,8	10,3	13,7	26,4 133,0
2. Рентабельність продукції, %			7,5	14,8	1,8	24,0 12,2
3. Споживання м'яса і м'ясних продуктів на одну особу, кг			82,0	40,1	33,0	40,2 82,3
4. Рівень задоволення потреб населення в м'ясі і м'ясних продуктах за фізіологічними нормами, %	98,8	48,3	39,8	40,2	82,3	

Приведені розрахункові аналітичні дані підтверджують докорінне зниження показників ефективності розвитку м'ясної промисловості як в цілому в Україні, так і в Київському регіоні, причому темпи їх скорочення надзвичайно високі. За десять аналізованих років виробництво м'яса в Київському регіоні скоротилося на 82,8%, або в середньому за рік на 8,3%, ковбасних виробів – відповідно на 73,6% і 7,3%. Споживання м'яса і м'ясних продуктів у розрахунку на одну особу у зазначений десятирічний період часу зменшилося на 49 кг, або на 59,8%, що було причиною зниження рівня задоволення фізіологічних нормативних потреб населення у такому ж розмірі.

Розрахункові аналітичні дані в розрізі окремих підприємств м'ясної промисловості Київщини за останні роки свідчать, що більшість показників екологічної ефективності їх функціонування характеризуються від'ємними тенденціями їх динаміки (табл. 3). Це стосується зростання питомих показників водомісткості продукції, викидів забруднюючих речовин, екологічних платежів, екологічних зборів та ін.

Важливою складовою частиною економіко-екологічної оцінки ефективного розвитку м'ясопромислового виробництва є визначення та врахування екологічних збитків від нераціонального природокористування і забруднення навколишнього середовища, що в кінцевому результаті приводить до зменшення обсягів виробництва м'ясних продуктів, погіршення їх якості, зниження їх конкурентоспроможності, тривалості життя та продуктивної діяльності людини.

У дисертації запропоновано використовувати при визначенні економічної ефективності природоохоронної діяльності підприємств м'ясопромислового виробництва показники абсолютної та порівняльної економічної ефективності капітальних вкладень на реалізацію заходів природоохоронної спрямованості, підсумковий економічний ефект від яких рекомендується обраховувати як суму прямих економічних збитків і величини додаткового доходу від повторного використання природних ресурсів для виробництва продукції, зменшених на величину приведених витрат на природоохоронні заходи, за формулою:

$$E_f = (E_{зп} + D_d) - (C + K \times E_H),$$

тис.грн. - - 42,868 11,9 119,238 213,000 - -
17,7

$$E_{\text{заг}} = E_{\text{фз}} - E_{\text{зб}},$$

де $E_{\text{заг}}$ – загальний (абсолютний) економічний ефект (прибуток), грн.;

$E_{\text{фз}}$ – загальний економічний ефект (прибуток), грн.;

$E_{\text{зб}}$ – екологічні збитки, грн.

Дослідження економіко-екологічної ефективності розвитку м'ясопромислового виробництва показало, що в ринкових умовах господарювання кінцеве споживання м'яса і м'ясних продуктів у визначальній мірі залежить від рівня середньодушових сукупних витрат, який в домогосподарствах характеризується значною диференціацією. Як свідчать аналітичні дані проведеного Державним комітетом статистики України обстеження умов життя домогосподарств за 2000 рік, споживання м'яса і м'ясних продуктів у них в межах Центрального економічного району, до складу якого входить Київський регіон, залежно від рівня середньодушових місячних сукупних витрат коливалось по домогосподарствах з доходом до 60 грн. від 0,9 кг до 6,2 кг в домогосподарствах з доходом понад 300 грн., тобто у співвідношенні 1:6,9.

У третьому розділі "Основні напрями і шляхи підвищення економіко-екологічної ефективності розвитку м'ясопромислового виробництва в Київському регіоні"

сформульовано та обґрунтовано парадигматичні засади забезпечення сталого розвитку м'ясопромислового виробництва, запропоновано методологічні підходи до розробки і впровадження у ньому інвестиційно-інноваційних моделей науково-технологічного розвитку, визначені і запропоновані основні напрями і шляхи удосконалення ринкових організаційно-економічних важелів управління розвитком м'ясопромислового виробництва.

Цілісна система сталого розвитку м'ясопромислового виробництва розглядається як досягнення такої економіко-екологічної моделі його функціонування в регіоні, яка забезпечує раціональне використання, відтворення і збереження природних ресурсів, охорони навколишнього середовища, ефективного використання його виробничого потенціалу, максимальне задоволення потреб внутрішнього і зовнішнього ринків у високоякісних м'ясі і м'ясних продуктах.

Проведені дослідження свідчать про те, що Київський регіон при всебічній реалізації моделі сталого збалансованого розвитку м'ясо-молочного виробництва може стати одним з провідних регіонів спеціалізації в територіальному поділі праці на виробництві і торгівлі високоякісним м'ясом і м'ясними продуктами.

Визначальною умовою і головним чинником створення і впровадження парадигми сталого розвитку м'ясопромислового виробництва є реалізація інвестиційно-інноваційної моделі науково-технологічного його функціонування.

Як свідчать наукові дослідження окремих учених, сучасний стан науково-технічної революції створив нові передумови для розвитку процесу екологізації суспільного виробництва, які характеризуються: інформатизацією економіки; інтернаціоналізацією виробництва і споживання продукції; поглибленням регіонального самоуправління з більш глибоким врахуванням особливостей окремих територій в соціально-економічному розвитку; зростанні можливостей варіантних підходів у вирішенні соціально-економічних проблем; посиленні функціональності еколого-економічних систем та їх складових; появою значної кількості виробничих систем і споживчих товарів, що базуються на природних інформаційних принципах функціонування; створення замкнених систем виробництва і споживання продукції за аналогією з природними циклами кругообігу речовин та енергії; зниження питомих

параметрів природомісткості продукції; підвищення показників інтенсивності і ефективності виробництва і реалізації продукції.

Запропонована інвестиційно-інноваційна науково-технологічна модель розвитку м'ясопромислового виробництва в Київському регіоні спрямована на відновлення і створення розвиненої матеріально-технічної бази з виробництва і продажу населенню високоякісних м'ясних продуктів у відповідності з фізіологічними нормами їх споживання, а також реалізацією їх на зовнішніх ринках, що сприятиме забезпеченню раціонального використання, відтворення і збереження природного і виробничого ресурсного потенціалу, охороні навколишнього середовища, зростанню життєвого рівня населення.

Прогнозні розрахунки свідчать, що в перспективі обсяги виробництва м'ясної сировини на Київщині можуть становити 230-250 тис. тонн у забійній вазі, м'яса і м'ясних продуктів в межах 150-180 тис. тонн, ковбасних виробів – 30-50 тис. тонн.

Важливим чинником підвищення економіко-екологічної ефективності розвитку м'ясопромислового виробництва є поглиблення удосконалення організаційно-економічного механізму управління цією складною виробничою природно-економічною підсистемою, зокрема такими його складовими як прогнозування, програмування, планування, стимулювання та іншими, що повинно здійснюватися з використанням новітніх досягнень науки, інформаційних технологій, світового та вітчизняного досвіду.

У дисертації розроблені і запропоновані основні напрями і шляхи формування дійового ринкового організаційно-економічного механізму управління розвитком м'ясопромислового виробництва в регіоні, які спрямовані на забезпечення значного підвищення соціально-економічної та екологічної ефективності його функціонування на сучасному етапі.

ВИСНОВКИ

В результаті проведеного дослідження отримані нові результати, які за сукупністю можна кваліфікувати як розв'язання конкретної наукової задачі щодо формування парадигматичної моделі сталого економіко-екологічного розвитку м'ясопромислового виробництва в регіоні спеціалізації, яка має суттєве значення для економіки природокористування і охорони навколишнього середовища як галузі економічної науки.

Основні висновки, які впливають з отриманих результатів проведеного дослідження, зводяться до наступного.

1. М'ясопромислове виробництво відноситься до ряду екологічно складних виробництв в структурі регіональних агропромислових комплексів, що зумовлюється діями багатьох чинників: по-перше, воно використовує природні речовини - ресурси як сировину для випуску кінцевої готової продукції, виготовлення яких пов'язано з негативним впливом на природний ресурсний потенціал і стан навколишнього середовища; по-друге, воно у свою чергу забруднює навколишнє середовище, завдаючи йому значні збитки; по-третє, кінцевим його результатом є виробництво м'яса і м'ясних продуктів, які відіграють визначальну роль в структурі харчування людини, суттєво впливають на її здоров'я, продуктивну життєву діяльність.

2. Екологізація м'ясопромислового виробництва являє собою такий процес цілеспрямованого його перетворення, який забезпечує зниження загального негативного впливу на людину і природні системи. Основними напрямками

здійснення процесу екологізації м'ясопромислового виробництва на сучасному етапі є наступні: інвестиційно-інноваційні процеси; організаційно-реструктуризаційні заходи; технологічна конверсія; раціоналізація використання, відтворення і збереження природних ресурсів; трансформація засобів охорони і збереження довкілля; впровадження дійових економічних важелів управління розвитком м'ясопромислових виробничих процесів.

3. Важливим аспектом ефективного економіко-екологічного розвитку м'ясопромислового виробництва на сучасному етапі є забезпечення стабілізації і зростання виробництва його продукції, її конкурентноспроможності за кількісними і якісними ознаками, задоволення потреб внутрішнього і зовнішнього ринків у ній, досягнення оптимального рівня інтенсивності та ефективності розвитку на основі розробки і використання сучасних високих технологій, нових методів і способів організації виробництва, інформаційних систем управління, передового вітчизняного і світового досвіду. Всебічний аналіз динаміки розвитку м'ясопромислового виробництва як в цілому в Україні, так і в Київському регіоні в 1991 - 2000 роки характеризується негативними тенденціями значного скорочення обсягів виробництва його продукції, зниженням рівня його ефективності та задоволення потреб внутрішнього та зовнішнього ринків в м'ясі і м'ясних продуктах.

4. Виняткове значення для забезпечення сталого, збалансованого з економіко-екологічних позицій розвитку м'ясопромислового виробництва має розробка теоретико-методологічних засад його ефективного функціонування в ринкових умовах господарювання, які включають чітке визначення сутності і змісту його ринкового категоріального апарату, критеріїв і показників оцінки економіко-екологічної ефективності виробництва і споживання м'яса і м'ясних продуктів, задоволення потреб внутрішнього і зовнішнього ринків у них, поглиблення спеціалізації країни та окремих регіонів на виробництві і продажу м'ясних продуктів у світовому і регіональному територіальному поділі праці.

5. Ефективне управління економіко-екологічним розвитком м'ясопромисловим виробництвом повинно базуватися на використанні системи критеріїв і показників, які відображають економічну та екологічну сторони його функціонування, в узагальненому виді – інтегровану ефективність розвитку м'ясопромислового виробництва, узагальнюючим вимірником якої є зменшений на величину екологічних збитків розмір отриманого економічного ефекту (прибутку) від його функціонування.

6. В аналізованому десятирічному часовому періоді відбулося значне зниження економіко-екологічної ефективності м'ясопромислового виробництва в Київському регіоні: виробництво м'яса, включаючи субпродукти I категорії, зменшилося більше ніж в 3 рази, ковбасних виробів - в 3,8 рази; загальний обсяг продукції м'ясної промисловості зменшився в 3,8 рази; залишився на досягнутому рівні або знизилася показники ефективності використання окремих видів природних ресурсів, зросли обсяги викидів і скидів у навколишнє середовище, екологічних платежів і зборів.

7. Основними причинами, що зумовили значне зниження економіко-екологічної ефективності розвитку м'ясопромислового виробництва в регіоні, стали занепад масштабів і значне зменшення продуктивності та ефективності розвитку тваринництва як сировинної бази м'ясопромислового виробництва.

Суттєвий негативний вплив на зниження економіко-екологічної ефективності розвитку м'ясопромислового виробництва спричинили деструктивні процеси, що мали місце при реформуванні аграрного сектору економіки, порушення наукових засад організації агропромислового виробництва, зокрема його спеціалізації, концентрації, кооперації й

інтеграції, оптимального співвідношення різних форм власності і господарювання, поєднання мережі великих, середніх і малих виробничих і торгівельних підприємств, недоліками у розвитку інвестиційно-інноваційних процесів, недосконалим використанням новітніх досягнень науки, технології, техніки і передового досвіду, недосконалість економічного механізму управління, недостатня професійна кваліфікація кадрів, недосконале використання дійових ринкових важелів в управлінні. Одним з визначальних чинників, який негативно вплинув на динаміку економіко-екологічної ефективності розвитку м'ясопромислового комплексу, стало суттєве відставання його ланок у науково-технічному прогресі, що відобразилося у застарінні матеріально-технічної бази підприємств, низькому рівні впровадження і використання новітніх інформаційних і комп'ютерних технологій організації виробництва продукції, відставанні від кращих світових стандартів її якості, недостатній рівень її конкурентноспроможності на світових ринках за показниками питомих витрат природних і виробничих ресурсів, якості і цін.

8. Головними напрямками докорінного підвищення економіко-екологічної ефективності розвитку м'ясомолочного виробництва в регіоні повинні стати проведення докорінного реформування його сировинної бази на основі створення оптимальних її розмірів за поголів'ям тварин і птиць, їх якісним породним складом, продуктивністю, забезпечення відновлення і стабілізації обсягів сировинних ресурсів на рівні 80-х років минулого століття на основі впровадження і використання новітніх сучасних технологій вирощування тварин і птиці, ефективного використання, відтворення і збереження земельних угідь, зайнятих посівами кормових культур і пасовищами, розробка і впровадження інвестиційно-інноваційних науково-технологічних моделей розвитку і функціонування кожного підприємства м'ясної індустрії, створення сучасної розвинутої інфраструктури вискоефективного економіко-екологічного функціонування м'ясопромислового виробництва.

Джерелами фінансування реалізації зазначеної парадигматичної моделі ефективного економіко-екологічного розвитку м'ясомолочного виробництва в регіоні повинні стати довгострокові кредити державних і комерційних банків, асигнування з місцевих бюджетів та прибутки підприємств.

9. Важливу роль у вирішенні економіко-екологічних проблем забезпечення ефективного розвитку м'ясомолочного виробництва в регіоні повинно відіграти подальше удосконалення і формування дійового економічного механізму управління розвитку м'ясомолочного виробництва, зокрема таких його важливих складових елементів як довгострокове прогнозування, використання форм п'ятирічного і річного планування, програмування, ефективних організаційних структур управління, дійових мотиваційних важелів та ін.

10. Проведені аналітичні розрахунки свідчать про те, що практична реалізація запропонованої парадигматичної схеми ефективного економіко-екологічного розвитку м'ясопромислового виробництва в регіоні може забезпечити зниження питомих витрат земельних, водних та інших видів природних ресурсів на виробництво м'яса і м'ясних продуктів на 25-30%, збільшити обсяги виробництва сировини в 2 - 2,5 рази і виробництво кінцевої готової м'ясопромислової продукції в 2 - 3 рази.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

1. Рынок мяса и мясных продуктов в Российской Федерации и Украине /

Борщевский П.П., Гончаров В.Д., Леонова Т.Н., Черничко В.В., Бриштина В.В.- Москва: АгроНИИТЭИПЦ, 1998.– 54 с. (особистий внесок автора – узагальнення економіко-екологічних тенденцій розвитку ринку м'яса в Україні і в Київському регіоні).

Статті у наукових фахових виданнях:

2. Дейнеко Л.В., Бриштина В.В. Харчова промисловість і екологічна безпека // Науковий вісник: Зб. наук. праць УФЕІ.- 1998.- № 3.- С.71-75 (особистий внесок автора – сформульовано оцінку екологізації м'ясного виробництва та шляхи її покращення).

3. Бриштина В.В., Нижник О.М. Наукові засади еколого-економічної оцінки сталого розвитку агропромислового комплексу // Економіка природокористування і охорони довкілля.- К.: РВПС України НАН України, 2000. – С. 218-222 (особистий внесок автора – розроблено методологічні підходи до використання, відтворення та охорони природних ресурсів в агропромисловому виробництві).

4. Бриштина В.В. Оцінка рівня екологічної ефективності функціонування м'ясної промисловості регіону // Продуктивні сили і регіональна економіка: Зб.наук.праць.- К.: РВПС України НАН України.- 2000.- С. 169-173.

5. Бриштина В.В. Еколого-економічна ефективність розвитку м'ясопромислового комплексу регіону // Вісник соціально-економічних досліджень: В 2 ч.- Одеса: ОДЕУ, 2001.- Вип. 8.- Ч. 2.- С. 92-94.

Статті в інших наукових виданнях:

6. Дейнеко Л.В., Бриштина В.В. Тенденції і закономірності екологічної ефективності регіонального розвитку харчової промисловості // Природокористування і охорона навколишнього середовища: Зб. наук. пр.- К.- РВПС України НАН України, 1998.- С. 31-40 (особистий внесок автора – узагальнення тенденцій і закономірностей екологічної ефективності розвитку м'ясопромислового виробництва, оцінка резервів та шляхів її зростання на сучасному етапі).

7. Бриштина В.В. Проблеми і перспективи сталого розвитку м'ясної промисловості // Регіональні проблеми розвитку продуктивних сил АПК.- К.: РВПС України НАН України, 1999.- С. 167-171.

Тези доповідей:

8. Бриштина В. Цимбалюк А. Розвиток трансформаційних процесів у м'ясній промисловості // Наук. доповіді міжнар. наук.-практ. конф. “Трансформаційні процеси в господарстві регіонів Східної Європи”.- Ірпінь: УФЕІ.- 1997.- С. 104-105 (особистий внесок автора – рекомендації і пропозиції щодо збільшення виробництва екологічно чистих м'ясних продуктів в умовах розвитку трансформаційних процесів у м'ясній промисловості).

9. Бриштина В.В. Екологічні проблеми розвитку м'ясної промисловості в Київському регіоні // Матер. всеукр. конф. “Регіон у системі нових економічних і правових відносин”.- Івано-Франківськ: ПУ ім. В.Стефаника.- 1998.- С. 87-90.

10. Бриштина В.В. Шляхи реформування податкової системи як фактор розвитку агропромислового виробництва // Зб. наук. пр. за матер. доп. наук.-практ. конф. “Проблеми та шляхи вдосконалення податкової системи України”.- Ірпінь: УФЕІ.- 1998.- С. 206-208.

11. Бриштина В.В. Екологічні проблеми розвитку м'ясної індустрії регіону // Зб. наук. пр. за матер. доповідей міжнар. наук.-практ. конф. “Регіональна політика України: наукові основи, методи, механізми”: В 3 ч.- Львів: ІРД НАН України.- 1998.- Ч. III.- С. 139-143.

12. Бриштина В.В. Удосконалення податкової системи щодо розвитку агропромислового комплексу // Наук. доповіді міжнар. наук.-практ. конф. “Реформа фінансово-кредитної системи перехідної економіки: досвід, проблеми і перспективи”.- Луцьк: ВДУ ім.

Л.Українки.- 1998.- С. 223-225.

13. Бриштiна В.В. М'ясна промисловiсть рeгiону: eкoлoгo-eкoнoмiчнi прoблeми рoзвiтку // Мaтeр. рeгiон. нaук.-прaкт. кoнф. “Сyчacний cтaн, нaпрaмi вiднoвлeння тa пeрcпeктивa рoзвiтку пeрeрoбнoї i хaрчoвoї прoмислoвoстi”.- Ужгoрoд: Пaтeнт.- 1998.- С. 209-212.

14. Бриштiна В.В. Eкoнoмiчнi aспeкти рoзвiтку хaрчoвoї прoмислoвoстi Укрaїни // Мaтeр. пeршoї мiжвyз. нaук.-прaкт. кoнф. “Прoблeми aктивiзaцiї рeгiонaльнoї iнвeстичiйнoї пoлiтикa в cучacних yмoвaх”: Eкoнoмiчний вiсник Днiпрoпeтрoвськoгo дeржaвнoгo фiнaнcoвo-eкoнoмiчнoгo iнcтитутy: В 2 т.- Днiпрoпeтрoвськ: ДДФEІ.- 2000.- Т. 2.- С. 212-213.

15. Дeйнeкo Л.В., Бриштiна В.В. Пoдaткoвa пoлiтикa i рoзвiтoк прoдoвoльчoгo кoмплeкcy Укрaїни // Мaтeр. нaук.-прaкт. кoнф. “Пoдaткoвa пoлiтикa i мiжбyджeтнi вiднoсини”.- Iрпiнь: AДПCУ.- 2001.- С. 25-28 (oсoбистий внeсoк aвтoрa – прoпoзицiї щoдo рeфoрмyвaння дiючoї в Укрaїни cистeми oпoдaткyвaння cуб'eктiв гoспoдaрyвaння прoдoвoльчoгo кoмплeкcy з yрaхyвaнням eкoлoгiчнoгo фaктoрa).

16. Бopщeвський П.П., Кoвaлeнкo A.О., Бриштiна В.В. Aктуaльнi прoблeми рoзвiтку прoдyктивних сил AПК Укрaїни нa cучacнoмy eтaпi // Мaтeр. II мiжнaр. нaук.-прaкт. кoнф. “Cуcпiльнo-гeoгрaфiчнi прoблeми рoзвiтку прoдyктивних сил Укрaїни”.- К.: Нaц. ун-т iм.Т.Шeвчeнкa.- 2001.- С. 4-5 (oсoбистий внeсoк aвтoрa – прoпoзицiї щoдo шляxiв пiдвищeння cepeдньoрiчних oбсягiв вирoбництвa прoдyкцiї AПК).

АНОТАЦІЯ

Бриштiна В.В. Eкoнoмiкo-eкoлoгiчнi прoблeми eфeктивнoгo рoзвiтку м'яcoпрoмислoвoгo вирoбництвa (нa мaтeрiялax Кiївськoгo рeгiону). – Рyкoпис. Дисepтaцiя нa здoбyття нaукoвoгo cтyпeня кaндидaтa eкoнoмiчних нaук зa cпeцiальнiстю 08.08.01 – Eкoнoмiкa пpиpoдoкopиcтyвaння тa oхoрoнa нaвкoлишньoгo cepeдoвищa. – Рaдa пo вивчeнню пpоdуkтивних сил Укpаїни НАН Укpаїни. Кiїв, 2002.

Дисepтaцiя пpисвячeнa вивчeнню, yзaгaльнeнню тa рoзв'язaнню eкoнoмiкo-eкoлoгiчних пpоблeм eфeктивнoгo рoзвiтку м'яcoпpоmислoвoгo вирoбництвa в пeрiод фoрмyвaння ринкoвих yмoв гoспoдaрyвaння в oднoмy з пpовiдних рeгiонiв aгpопpоmислoвoї cпeцiяльнiзaцiї. Aвтoрoм визнaчeнi тa рoзкpитi тeopетикo-мeтoдoлoгiчнi oснoви рaцioнaльнoгo eкoнoмiкo-eкoлoгiчнoгo рoзвiтку м'яcoпpоmислoвoгo вирoбництвa в yмoвaх cтaнoвлeння рoзвинутих ринкoвих вiднoсин: cутнiсть, змiст i oбгpунтyвaння шляxiв рeалiзaцiї eкoлoгiчнoї пaрaдигми вирoбництвa м'яcних пpоdуктiв; мeтoдoлoгiчнi тa мeтoдичнi oснoви eкoнoмiкo-eкoлoгiчнoї eфeктивнoстi рoзвiтку м'яcнoгo вирoбництвa; зaпpопoнoвaний iнcтpумeнтaрiй кiлькiснoгo тa якiснoгo вимiрy динaмiкi йoгo рoзвiтку.

Сфoрмyльoвaнi, oбгpунтoвaнi тa зaпpопoнoвaнi oснoвнi нaпpямi i шляхи зaбeзпeчeння рaцioнaльнoгo пpиpoдoкopиcтyвaння тa eкoлoгiзaцiї рoзвiтку м'яcoпpоmислoвoгo вирoбництвa в Кiївськoмy рeгiонi нa oснoвi фoрмyвaння i впpовaджeння пaрaдигми гaрмoнiйнoгo йoгo фyнкцioнyвaння, викopистaння в ньoмy нoвiтнiх дoсягнeнь нaуки, тeхнiкi, тeхнoлoгiї i oргaнiзaцiї вирoбництвa, фoрмyвaння i впpовaджeння дiйoвoгo ринкoвoгo eкoнoмiчнoгo мeхaнiзмy yпpaвлiння eкoнoмiкo-eкoлoгiчнoю eфeктивнiстю рoзвiтку м'яcoпpоmислoвoгo вирoбництвa.

Ключoвi слoвa: eкoлoгiзaцiя м'яcoпpоmислoвoгo вирoбництвa, рaцioнaльнe пpиpoдoкopиcтyвaння, oхoрoнa нaвкoлишньoгo cepeдoвищa, eкoнoмiкo-eкoлoгiчнa eфeктивнiсть, пaрaдигмa гaрмoнiйнoгo рoзвiтку, eкoнoмiчний мeхaнiзм

управління.

АННОТАЦИЯ

Брыштина В.В. Экономико-экологические проблемы эффективного развития мясопромышленного производства (на материалах Киевского региона). –

Рукопись.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата экономических наук по специальности 08.08.01 – Экономика природопользования и охраны окружающей среды. – Совет по изучению производительных сил Украины НАН Украины. Киев, 2002.

Диссертация посвящена изучению, обобщению и обоснованию путей решения экономико-экологических проблем эффективного развития мясопромышленного производства в период формирования рыночных условий хозяйствования в одном из ведущих регионов агропромышленной специализации.

В диссертации определены и раскрыты теоретико-методологические основы рационального экономико-экологического развития мясопромышленного производства в условиях становления развитых рыночных отношений: сущности, содержания и обоснования путей реализации экологической парадигмы производства мяса и мясных продуктов питания в условиях становления развитых рыночных отношений; методологические и методические основы определения и оценки экономико-экологической эффективности развития мясного производства; предложен инструментарий количественного и качественного измерения динамики экономико-экологической эффективности развития мясопромышленного производства.

В диссертации, на основании предложенных автором методических инструментов, осуществлена оценка тенденций и закономерностей динамики экономической, экологической и социальной эффективности развития мясопромышленного производства в Киевском регионе за 1990-2000 годы, выявлены и оценены имеющиеся резервы и возможности ее повышения на современном этапе. Для достижения поставленной задачи в диссертации систематизированы обобщающие и частные показатели эффективности общественных затрат на производство мясной продукции в конкретном регионе, включая сырьевую базу, и показатели эффективности использования важнейших видов природных и производственных ресурсов. Оценка экологических и социальных эффектов влияния мясопромышленного производства на окружающую среду проведена с учетом влияния экономических рычагов на обеспечение рационального использования сырьевых ресурсов с максимальным выходом высококачественной продукции при минимальных затратах и нагрузке на окружающую среду, ориентации его на удовлетворение потребностей внутреннего и внешнего рынка в них.

Сформулированные, обоснованы и предлагаемые основные направления и пути обеспечения рационального природопользования и экологизации развития мясопромышленного производства в Киевском регионе на основе формирования и внедрения парадигмы гармонического его функционирования, использования в нем новейших достижений науки, техники, технологии и организации производства, формирования и внедрения действующего рыночного экономического механизма управления экономико-экологической эффективностью развития мясопромышленного производства.

Ключевые слова: экологизация мясопромышленного производства, рациональное

природопользование, охрана окружающей среды, экономико-экологическая эффективность, парадигма гармонического развития, экономический механизм управления.

ANNOTATION

Bryshytina V.V. Economic and ecological problems of effective development of meat commercial production (on the materials of Kyiv region). - Manuscript.

Dissertation for the Candidate Degree in economic sciences. Speciality 08.08.01 - Economy of nature management and environment protection. - Council on studying productive forces of Ukraine of NAS of Ukraine, Kyiv, 2002.

The dissertation is devoted to study, generalization and solving of economic-ecological problems of effective development of meat - commercial production during formation of market conditions of managing agroindustrial specialization in one of the leading regions. The author determined and revealed theoretical and methodological bases of rational economic-ecological development of meat - commercial production under conditions of formation of the advanced market relations: essence, contents and substantiation of ways of realizing ecological paradigm of production of meat products; methodological and methodical bases of economic-ecological efficiency of meat production development. The toolkit of quantitative and qualitative measurement of dynamics of its development is offered.

The basic directions and ways of providing rational nature management and ecology of meat commercial development of production in Kyiv region are formulated, grounded and offered on the basis of formation and introduction of paradigm of its harmonic functioning, using advanced achievements of science, engineering, technology and organization of production, formation and introduction of the acting market economic mechanism of management of economic-ecological efficiency of development of meat commercial production.

Keywords: ecology of meat commercial production, rational nature management, environment protection, economic-ecological efficiency, paradigm of harmonic development, economic mechanism of management.